

Carlo Nofri

Οδηγός στη Μέθοδο Glottodrama

*Εκμάθηση ξένων γλωσσών
μέσω του Θεάτρου*



Carlo Nofri

**Οδηγός στη
Μέθοδο
Glottodrama**

Εκμάθηση ξένων γλωσσών μέσω του Θεάτρου

Το πρόγραμμα Glottodrama, ιδρύθηκε με τη βοήθεια της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η παρούσα έκδοση αντιπροσωπεύει τη γνώμη μόνο του συγγραφέα, και η Επιτροπή δεν μπορεί να θεωρηθεί υπεύθυνη για τη χρήση οποιονδήποτε πληροφοριών περιέχονται εδώ.

ISBN 978-960-7180-52-0

Εκδόσεις: Edizioni Novacultur

Rome, Δεκέμβριος 2009

1η έντυπη έκδοση

Μετάφραση: Φανιάδης Ιωάννης, Βαρβάρα Αντωνέλλου

Copyright ©2009 Carlo Nofri



Glottodrama είναι καταχωρημένο σήμα της Novacultur srl

Εκδόσεις Novacultur

Οδός Bocca di Leone, 36

Ταχυδρομικός κώδικας 00187 Ρώμη (Ιταλία)

Τηλ. +39.06.99700347

info@novacultur.it – www.novacultur.it

info@glottodrama.eu – www.glottodrama.eu



Γραφικά, σχεδίαση και μοντάζ: Φανιάδης Ιωάννης

Με την επιφύλαξη κάθε νόμιμου δικαιώματος. Απαγορεύεται η εκτύπωση, η αναπαραγωγή ή η χρήση με κάθε μέσο, ηλεκτρονικό ή μηχανικό, ή με κάθε άλλο τρόπο, συμπεριλαμβανομένης της φωτοαντιγραφής και της αντιγραφής ή με κάθε αποθηκευτικό μέσο, χωρίς τη γραπτή άδεια των εκδοτών.©

Ευχαριστίες

Αυτός ο οδηγός για τη μέθοδο Glottodrama επισφραγίζει, δύο χρόνια συλλογικής δουλειάς από το Εργαστήριο Γλώσσικών Ερευνών των εκδόσεων Novacultur. Στην πλήρη έκδοσή του, αυτό το κείμενο είναι μία σύνθεση των παιδαγωγικών εμπειριών των ερευνητών, των καθηγητών γλώσσας και των δασκάλων Θεάτρου και δράματος που ήταν οι πρωταγωνιστές του ευρωπαϊκού προγράμματος Glottodrama. Μια πλήρη λίστα των ονομάτων τους μπορείτε να βρείτε στην ιστοσελίδα του Glottodrama www.glottodrama.eu. Ως συντονιστής του προγράμματος τους ευχαριστώ προσωπικά όλους.

Ευχαριστώ ιδιαίτερα, την Stefania Bucciarelli και την Carolina Drago, που έγραψαν τις υποθέσεις ιστοριών του Ινστιτούτου Manin γι' αυτό το βιβλίο και που επιμελήθηκαν τα βιντεο-ντοκουμέντα της μεθόδου Glottodrama. Την Patrizia Molteni και την Tiziana Jacoroni οι οποίες επιμελήθηκαν την ανακεφαλαίωση της εμπειρίας Glottodrama στο Πανεπιστήμιο Paris I Sorbonne, την Florida Nardi που επιμελήθηκε την αναφορά του πειραματισμού στο Πανεπιστήμιο της Ρώμης "Tor Vergata". Τέλος, ευχαριστώ την Giulia Todini, γραμματέα του προγράμματος Glottodrama, που υπομονετικά συντόνισε την επικοινωνία μεταξύ των συνεργατών και δημιουργικά επιμελήθηκε την ιστοσελίδα μας.

Carlo Nofri

Διευθυντής εκδόσεων του γλωσσολογικού περιοδικού *Culturiana* (www.culturiana.it), πτυχιούχος της Φιλοσοφίας της Γλώσσας (Πανεπιστήμιο της Ρώμης La Sapienza) και καθηγητής Παιδαγωγικής της Ιταλικής Γλώσσας του Καλοκαιρινού Τμήματος του Κέντρου Ιταλικής Γλώσσας, Πανεπιστήμιο της Ρώμης Tor Vergata. Συγγραφέας πολλών άρθρων και εκδόσεων σχετικών με τη διδακτική μοντέρνων ξένων γλωσσών. Έχει επικεντρώσει τις έρευνές του ειδικότερα στη σχέση μεταξύ γλώσσας και σκέψης (βλέπε, *Language and Mental Imaginary*, 1991, εισαγωγή του Tullio de Mauro), όπως και στη μη λεκτική επικοινωνία και στη διδακτική ξένων γλωσσών, μέσω ουμανιστικών προσεγγίσεων. Συντόνισε το πιλοτικό πρόγραμμα Italnet (Πρόγραμμα ΕΕ Leonardo da Vinci 1995/1998) και ηγείται τώρα του διακρατικού προγράμματος Glottodrama στο πλαίσιο του Προγράμματος δια Βίου Μάθησης της Ε.Ε.

Περιεχόμενα

1. Θεωρητικό πλαίσιο

- 1.1** Φύση και σκοποί του Glottodrama.
- 1.2** Οι στόχοι του εγχειρήματος.
- 1.3** Το θεωρητικό πλαίσιο. Μαθαίνοντας πώς να οδηγούμε τη γλώσσα από τη γλωσσική στην επικοινωνιακή ικανότητα.
- 1.4** Η χρήση μιας γλώσσας προϋποθέτει τη λήψη των αποφάσεων:
η πραγματιστική οπτική.
- 1.5** Τα μαθήματα ξένης γλώσσας: Ένα μεταγλωσσικό παιχνίδι;
- 1.6** Γραμματική ακρίβεια και επικοινωνιακή επάρκεια.
- 1.7** Γλωσσολογική ικανότητα, κοινωνικοί τομείς και επικοινωνιακή ικανότητα.
- 1.8** Η επικοινωνιακή πράξη είναι μια σύνθετη εννοιολογική πράξη.
- 1.9** Το περικείμενο και η πραγματολογική αξία της επικοινωνιακής πράξης.
- 1.10** Οι μη λεκτικές πτυχές της επικοινωνίας.
- 1.11** Οι παιδαγωγικές προκλήσεις του Glottodrama.
- 1.12** Οι διδακτικές κριτικές και η παιδαγωγικά θεραπευτική αξία του Glottodrama.
- 1.13** Από τη θεωρία στη διδακτική πρακτική: παρακινώντας και εμπλέκοντας νου και το σώμα.
- 1.14** Οι παιδαγωγικές αρχές του Glottodrama,
- 1.15** Περίληψη των μεθοδολογικών χαρακτηριστικών του Glottodrama.
- 1.16** Η σχέση μεταξύ των ειδικών δασκάλων.

1.17 Πώς να επιλέξουμε ένα μοντέλο υποκριτικής.

1.18 Εκπαίδευση των δασκάλων.

2. Πώς λειτουργεί ένα τμήμα Glottodrama

2.1 Τα βασικά συστατικά

2.2 Το πρόγραμμα. Από το εργαστήριο στο θέατρο.

2.3 Η δομή της διδακτικής ενότητας.

2.4 Η δομή ενός μαθήματος.

3. Η επισκόπηση των μαθημάτων και η επιβεβαίωση των αποτελεσμάτων.

3.1 Ημερολόγιο τάξης.

3.2 Η γλωσσική εξέταση.

4. Ο πειραματισμός της μεθόδου του Glottodrama.

4.1 Η Ευρωπαϊκή συνεργασία.

4.2 «Δράμα και σύγχρονη διδακτική της γλώσσας»: Το συνέδριο του Frascati.

4.3 «Ποσοτικά» αποτελέσματα από τον πειραματισμό.

4.4 «Ποιοτικά» αποτελέσματα του πειραματισμού: Γνώμες των σπουδαστών και των δασκάλων.

4.5 Συνήθη προβλήματα στην εφαρμογή του Glottodrama.

5. Υλικά και τυπολογίες κειμένου

5.1 Η επιλογή και η δημιουργία των γλωσσικών και περιστασιακών πληροφοριών (input).

5.2 Η αξία ενός κειμένου στο Glottodrama.

5.3 Δραματουργικό κείμενο και Οδηγός Μαθημάτων (Syllabus).

5.4 Τα χαρακτηριστικά των μακρο-κειμένων (macro-text).

5.5 Πώς να φτιάξετε ένα κείμενο για τη διδακτική Glottodrama.

5.6 Η τάξη Glottodrama σαν ένα δημιουργικό συγγραφικό εργαστήριο.

5.7 Παρακίνηση, ηθοποιία, σκέψη. Το αρχείο των μαθημάτων.

Παράρτημα 1 – Πώς να οργανώσετε έναν οδηγό μαθημάτων (syllabus), σύμφωνα με το Κοινό Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Αναφοράς για τις Ξένες Γλώσσες.

Παράρτημα 2 – Ιστορίες Περίστασης (Case histories): Πώς να παραχθεί μια μίνι- fiction ή ένα θεατρικό έργο με το Glottodrama.

Ηθοποιοί στην πραγματικότητα. Η fiction δημιουργήθηκε από τους σπουδαστές του CTP Daniele Manin.

Σχεδιάζοντας τον κύκλο μαθημάτων. Οδηγός μαθημάτων και στόχος δραστηριότητας.

Από τη γραφή ενός σενάριου στην ερμηνεία. Η εμπειρία του Glottodrama στο Πανεπιστήμιο Tor Vergata.

Ιταλικές κωμωδίες με Γάλλους σπουδαστές: Οδηγίες προς χρήση.

Γλωσσάριο του Glottodrama

Παραθέματα

Βιβλιογραφία

1. Θεωρητικό πλαίσιο

1.1 Φύση και σκοποί του Glottodrama

Το Glottodrama γεννιέται από την αναγνώριση της μεγάλης παιδαγωγικής αξίας των εμπειριών της θεατρικής γλωσσοδιδασκτικής, της εφαρμογής δηλαδή των θεατρικών πόρων στη διδακτική των ξένων γλωσσών. Πρόκειται για ένα πεδίο διδακτικού πειραματισμού που ανέδειξε τις μεγάλες δυνατότητες αυτής της προσέγγισης στην εκμάθηση ξένων γλωσσών και που επισήμανε τα όρια προηγούμενων εμπειριών που συχνά αποκτήθηκαν χωρίς τη συμβολή επαγγελματιών ηθοποιών.

Έγιναν προσπάθειες εφαρμογής του θεάτρου στις ξένες γλώσσες, βασισμένες, συνήθως, στη δραματοποίηση των διαθέσιμων κειμένων και στη διεύρυνση ήδη καταξιωμένων διδακτικο-ερμηνευτικών μεθόδων, όπως το role-play, πολύ διαδεδομένων στην πρακτική διδακτική, εμπνευσμένων από την επικοινωνιακή προσέγγιση.

Με άλλα λόγια αυτές οι εμπειρίες δεν μπόρεσαν να εκμεταλλευτούν στο μέγιστο τις παιδαγωγικές δυνατότητες όλων αυτών των δραστηριοτήτων και των τεχνικών που

εφαρμόζονται στο κλασικό θεατρικό εργαστήριο, που έχει σαν στόχο την εκπαίδευση του ηθοποιού. Ωστόσο το εγχείρημα στόχευσε στο να επιτείνει αυτές τις εμπειρίες, ξεπερνώντας την απλή φόρμουλα του στείρου «θεάτρου στην ξένη γλώσσα» που κινδυνεύει να περιθωριοποιήσει τις ερμηνευτικές πτυχές, προς όφελος των γλωσσικών και τυπικών πτυχών και που συχνά δεν επικεντρώνεται κατάλληλα στην εργαστηριακή φάση, από επαγγελματίες του θεάτρου. Η γενική ιδέα είναι η ενσωμάτωση στη διαδικασία εκμάθησης μίας εξειδικευμένης δουλειάς πάνω στις ερμηνευτικές πτυχές, η οποία απελευθερώνει την ικανότητα γλωσσικών δραστηριοτήτων, κατάλληλων σε αληθινές επικοινωνιακές καταστάσεις συμπεριλαμβάνοντας παραγλωσσικές πτυχές με μεγαλύτερο βαθμό ικανότητας της χρήσης των μέσων έκφρασης και με μία μεγαλύτερη επίγνωση των πραγματολογικών επιδράσεων τους.

Το Glottodrama είναι μία ευέλικτη μέθοδος που μπορεί να προσαρμοστεί σε οποιοδήποτε επίπεδο γνώσης και οποιοδήποτε εκπαιδευτικό πλαίσιο. Από τα αρχικά επίπεδα μελέτης, γνωρίζοντας την ξένη γλώσσα, στα πιο προχωρημένα επίπεδα γνώσης και χρήσης των βαθύτερων γλωσσικών και «διαγραμματικών» πτυχών.

Ωστόσο το Glottodrama μπορεί να εννοηθεί και να σταθεί μόνο του σαν η κύρια διδακτική μέθοδος γλώσσας αλλά και σαν παράλληλη δραστηριότητα, που ενσωματώνει και μεθόδους με διαφορετικές διδακτικές προσεγγίσεις. Δεν έρχεται σε αντίθεση με τα προγράμματα μάθησης που υπάρχουν ήδη στα διάφορα ευρωπαϊκά εκπαιδευτικά συστήματα, αλλά προτείνει μία νέα ευκαιρία διδασκαλίας που έχει σκοπό κυρίως την απόκτηση των προφορικών ικανοτήτων.

1.2 Οι στόχοι του προγράμματος.

Πρώτη γλώσσα-στόχος του εγχειρήματος υπήρξε η ιταλική γλώσσα. Ο στόχος του Glottodrama είναι η δημιουργία πειραματισμού και η επιστημονική τεκμηρίωση μιας μεθόδου εκμάθησης ξένων γλωσσών μέσω θεατρικών πόρων, που να είναι

σε θέση να επισημαίνει ξεκάθαρα τις θεωρητικές αρχές, τους κανόνες εφαρμογής και τους μαθησιακούς στόχους. Όλα αυτά με σκοπό να εισαχθεί μία αυτόνομη μεθοδολογία η οποία να μην αντιπροσωπεύει απλώς μία στείρα τεχνική συμπληρωματική άλλων μαθησιακών μεθόδων, αλλά να προταθεί σαν μία αυτόνομη ανταγωνιστική διαδρομή σε άλλες διδακτικές μεθόδους. Για να γίνει αυτό προσπαθήσαμε να ξεπεράσουμε τον αυτοσχεδιασμό, την υποκειμενικότητα ή τις ατέλειες άλλων εμπειριών. Όντως, η προκαταρκτική έρευνα μας σε άλλες εμπειρίες, σε διεθνές επίπεδο, ανέδειξε ότι σχεδόν καμία εφαρμογή του θεάτρου στην εκμάθηση ξένης γλώσσας, δεν πραγματοποίησε συστηματικά μία συγκριτική εξακρίβωση των τελικών αποτελεσμάτων, όχι μόνο από ποιοτική άποψη (υποκειμενική αντίληψη της διδακτικής εμπειρίας εκ μέρους μαθητών και καθηγητών) αλλά και από ποσοτική άποψη (εκτίμηση των τελικών αποτελεσμάτων εκ μέρους των μαθητών, σύμφωνα με το Κοινό Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Αναφοράς για τις σύγχρονες γλώσσες). Οι πειραματισμοί, απαιτούν την παραγωγή αυθεντικού διδακτικού υλικού και εξειδικευμένης εκπαίδευσης των καθηγητών (καθηγητές γλώσσας και υποκριτικής).

Ύστερα από τα ικανοποιητικά αποτελέσματα στην εκμάθηση της ιταλικής γλώσσας, το εγχείρημα διευρύνει την εφαρμογή της διδακτικής μεθοδολογίας και σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες.

1.3 Το θεωρητικό πλαίσιο. Μαθαίνοντας πώς να «οδηγούμε» την γλώσσα: από την γλωσσική στην επικοινωνιακή ικανότητα.

Η εκμάθηση μιας ξένης γλώσσας μοιάζει περισσότερο με το να μαθαίνει κανείς να οδηγεί, παρά με το να μελετάει τις βάσεις της θεωρητικής φυσικής. Και αυτό γιατί ο βασικός στόχος της εκμάθησης της ξένης γλώσσας έχει να κάνει περισσότερο με την «πρακτική δεξιότητα» παρά με τη «γνώση». Ενώ η έννοια της γλωσσικής ικανότητας δίνει έμφαση στην ικανότητα παραγωγής και κατανόησης δηλώσεων, σύμφωνα με τους γραμματικούς και γλωσσικούς κανόνες. Η έννοια της γλωσσικής ικανότητας

επισημαίνει την ικανότητα παραγωγής και κατανόησης δηλώσεων με αποτελεσματικό τρόπο, κατάλληλα, δηλαδή με τα περικείμενα και τους σκοπούς.

Η μεταφορά της οδήγησης του αμαξίου είναι επίσης κατατοπιστική και από άλλη οπτική γωνία. Με το ίδιο τρόπο που προσανατολιζόμαστε στην κίνηση μέσω των πινακίδων, στη «ροή» της επικοινωνίας προσανατολιζόμαστε μέσω των «γραμματικών σημάτων». Εάν μπορούμε σε έναν δρόμο μιας ερώτησης, που σηματοδοτείται από τον τόνο της φωνής, από λεκτικά στοιχεία ή από ένα ερωτηματικό, θα βρούμε κατά τη διάρκεια του δρόμου και άλλες «πινακίδες» που μας χορηγούν επιπλέον στοιχεία (ποιος, πώς, γιατί, πότε, πού, κτλ.). Το να τους ερμηνεύσουμε ή να τους χρησιμοποιήσουμε σωστά, σημαίνει να μην προκαλέσουμε ατυχήματα (την παρανόηση) και να φτάσουμε σώοι και αβλαβείς στον προορισμό μας (να κατανοήσουμε και να γίνουμε κατανοητοί).

Επίσης ο συμπεριφοριστικός στόχος, όπως και στην οδήγηση ενός αυτοκινήτου, είναι να πετύχουμε μια άνεση στη χρήση, τέτοια ώστε να πραγματοποιούμε με ασυνείδητο αυτοματισμό, το μεγαλύτερο μέρος των νοητικών και γλωσσικών ενεργειών που απαιτούνται για την επικοινωνία. Για να επιτύχει αυτόν τον αυτοματισμό, ο μαθητής, θα πρέπει να δοκιμάζει συνολικά και ολιστικά τις σωματικές και πνευματικές πτυχές της επικοινωνίας. Σύμφωνα με εμάς η καλύτερη προσέγγιση της διδακτικής ξένων γλωσσών, η οποία προσεγγίζει καθολικά το μαθητή – συμπεριλαμβανομένης και της συναισθηματικής σφαίρας- είναι η επικοινωνιακή προσέγγιση με έναν ουμανιστικο-συναισθηματικό προσανατολισμό.

Πρόκειται για μια μεθοδολογική λύση, όπου στην περίπτωση του Glottodrama, απαιτεί την παρουσία δύο ειδικών και γι'αυτό είναι μία λύση που αφορά πολλούς κλάδους, με έμφαση στην υπεροχή του προφορικού έναντι του γραπτού λόγου κατά τη διαδικασία εκμάθησης ξένης γλώσσας μέσω της πράξης.